

TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA O'QUVCHILARNING IJODIY TASAVVURLARINI RIVOJLANTIRISH

Shovdirov Sunnat Aslanovich

Navoiy davlat pedagogika instituti. Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi kafedrasida pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD). v.b.dotsent

Annotatsiya. Tasviriy san'at darsida o'quvchining ijodiy qobiliyatini rivojlantirish uchun ko'plab imkoniyatlar mavjud. O'quvchilarni qo'llab-quvvatlovchi va qiziqarli o'quv muhiti bilan ta'minlash hamda tajriba va izlanishlarni rag'batlantirish orqali talabalar o'zlarining badiiy qobiliyatlarini rivojlantirishlari va o'zlarining noyob ijodiy ovozlari kashf etishlari mumkin.

Kalit so'zlar: Tasviriy san'at darsi, ijodiy qobiliyat, o'quvchi, umumta'lim maktabi.

Tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning ijodiy qobiliyati ularning shaxsiy iste'dodi, qiziqishlari, tajribalari va tayyorgarligi kabi turli omillarga qarab juda farq qilishi mumkin. Ba'zi talabalar ijodkorlik va badiiy ifodaga tabiiy moyillikka ega bo'lishi mumkin, boshqalari esa ko'nikmalarini rivojlantirish uchun ko'proq yo'l-yo'riq va amaliyotga muhtoj bo'lishi mumkin.

Tasviriy san'at darslari odatda o'quvchilarga turli xil vositalar va texnikalarni o'rganish imkoniyatini beradi, bu esa ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. O'quvchilarni tavakkal qilishga va ijodkorlikni rivojlantirishga yordam beradigan yangi g'oyalar bilan tajriba o'tkazishga undash ham mumkin.

Bundan tashqari, o'qituvchining o'qitishga yondashuvi va sinf muhiti ijodkorlikni rag'batlantirishda muhim rol o'ynashi mumkin. O'quvchilarni o'z fikrlarini erkin ifoda etishga undaydigan qo'llab-quvvatlovchi va ochiq muhitni ta'minlovchi o'qituvchilar o'z o'quvchilarida ijodkorlikni ilhomlantirishga yordam berishi mumkin.

Umuman olganda, tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning ijodiy qobiliyati murakkab va ko'p qirrali masala bo'lib, unga turli omillar ta'sir ko'rsatadi. Biroq, to'g'ri qo'llab-quvvatlash, yo'l-yo'riq va imkoniyatlar bilan ko'pchilik talabalar o'zlarining ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishlari va rassom sifatida to'liq salohiyatga erishishlari mumkin.

Tasviriy san'at darslari o'quvchining ijodiy qobiliyatini rivojlantirishda muhim omil bo'la oladi. Tasviriy san'at darslari o'quvchilarga turli xil vositalar va usullarni o'rganish, san'at tarixini o'rganish va badiiy mahoratini rivojlantirish imkoniyatini beradi. Tajriba va amaliyot orqali o'quvchilar ijodiy fikrlash, muammolarni yechish va o'z fikrlarini vizual tarzda etkazish qobiliyatini oshirishlari mumkin.

Bundan tashqari, tasviriy san'at darslari o'quvchilarning o'z fikrini erkin ifoda etishi uchun qulay va ochiq muhitni ta'minlashi mumkin, bu esa ularning ijodini rivojlantirishi va ularni tavakkal qilishga undashi mumkin. Bu darslar, shuningdek, o'quvchilarning badiiy asarni tahlil qilish va sharhlashni o'rganishi davomida ularning tanqidiy fikrlash va tahliliy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Tasviriy san'at darslarida qatnashish talabaning shaxsiy va ilmiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu ularning o'ziga bo'lgan ishonchini, o'zini namoyon qilishini va o'zini o'zi anglashini rivojlantirishga yordam beradi. Bundan tashqari, tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, tasviriy san'at darslarida qatnashish akademik samaradorlikni oshirishga, jumladan, tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini yaxshilashga va motivatsiyani oshirishga olib kelishi mumkin.

Tasviriy san'at darslari o'quvchining ijodiy qobiliyatini rivojlantirishda muhim

vosita bo'lishi mumkin. Tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning ijodini kashf etish, badiiy mahoratini rivojlantirish uchun turli imkoniyatlar yaratiladi. Turli materiallar, texnikalar va vositalardan foydalanish orqali o'quvchilar badiiy ifodaning turli shakllari bilan tajriba o'tkazishlari mumkin, bu ularga o'ziga xos uslubni rivojlantirishga yordam beradi.

Tasviriy san'at darslari tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga ham yordam beradi. San'atni tahlil qilish va sharhlash orqali talabalar tanqidiy fikrlashni o'rganishlari va ongli qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishlari mumkin. Tasviriy san'at darslari o'quvchilarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga ham yordam beradi, chunki ular o'z g'oyalari va his-tuyg'ularini vizual tarzda etkazishni o'rganadilar.

Tasviriy san'at darslari o'quvchilarning o'z fikrlarini erkin ifoda etishlari uchun qulay va ochiq muhitni ta'minlashi mumkin. Bu ularning ijodkorligini rivojlantirishga yordam beradi va ularni tavakkal qilishga undashi mumkin. O'qituvchilarning konstruktiv fikr-mulohazalari va yo'l-yo'riqlari orqali talabalar o'z mahoratlarini yanada rivojlantirishlari va badiiy qarashlarini yaxshilashlari mumkin.

Tasviriy san'at darslarida qatnashish o'quvchining shaxsiy va ilmiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu ularning o'ziga bo'lgan ishonchini, o'zini namoyon qilishini va o'zini o'zi anglashini rivojlantirishga yordam beradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, san'at darslarida qatnashish akademik samaradorlikni oshirishga, jumladan, tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini yaxshilashga va motivatsiyani oshirishga olib kelishi mumkin.

Tasviriy san'at darsida o'quvchining ijodiy qobiliyatini rivojlantirishning ko'plab imkoniyatlari mavjud. Mana bir nechta misollar:

Tajribani rag'batlantirish: o'quvchilarga o'zlarining kuchli tomonlari va qiziqishlarini aniqlashga yordam berish uchun turli materiallar, texnikalar va uslublar bilan tajriba o'tkazishga ruxsat bering. Tavakkalchilik va izlanishni rag'batlantirish o'quvchilarning ijodkorligini rivojlantirishga yordam beradi.

Texnikalarni o'rgatish: O'quvchilarga o'z malakalarini oshirishga yordam beradigan turli xil texnikalarni o'rgating. Turli texnikalarni ko'rsatish va o'quvchilarga ularni amalda qo'llashga imkon berish o'quvchilarning qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Tahlil qilish va tanqid qilish: O'quvchilarni san'at asarlarini, shu jumladan o'zlarining va boshqalarning ishlarini tahlil qilish va tanqid qilishga undash. Bu talabalarga tanqidiy fikrlash va tahliliy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Jarayonning ahamiyatini ta'kidlang: O'quvchilarga san'at yaratish jarayoni tayyor mahsulot kabi muhim ekanligini tushunishga yordam bering. Ularni nafaqat yakuniy natijaga e'tibor qaratishni emas, balki ijodiy jarayondan zavqlanishlarini rag'batlantiring.

Hamkorlik uchun imkoniyatlarni taqdim eting: O'quvchilarga guruh loyihalarida birgalikda ishlash yoki boshqalar bilan hamkorlik qilish imkoniyatini taqdim eting, bu ularga jamoaviy ish va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

O'quvchilarni san'at tarixi bilan tanishtirish: talabalarni tarix davomida turli san'at harakatlari va rassomlari bilan tanishtirish. Boshqa rassomlarning asarlarini o'rganish o'quvchilarga san'atga turli yondashuvlarni tushunishga yordam beradi va ularni o'z uslubini rivojlantirishga ilhomlantiradi.

Konstruktiv fikr-mulohazalarni taklif qiling: O'quvchilarga konstruktiv va aniq fikr-mulohazalarni taqdim eting. Bu ularga o'z ishlarini qanday yaxshilashni tushunishga yordam beradi va ularni o'z malakalarini rivojlantirishni davom ettirishga

undashi mumkin.

Tasviriy san'at darsida o'quvchining ijodiy qobiliyatini rivojlantirishning turli usullari mavjud. Mana bir nechta takliflar:

Tadqiqot va tajribani rag'batlantirish: O'quvchilarga turli materiallar, texnikalar va uslublarni o'rganishga imkon bering. Ularni tavakkal qilishga va yangi narsalarni sinashga undash. Bu ularning ijodini rivojlantirishga va o'ziga xos badiiy ovozi kashf etishga yordam beradi.

Asoslarni o'rgatish: talabalarga rang nazariyasi, kompozitsiya, istiqbol va soyani o'z ichiga olgan san'atning asosiy tamoyillarini o'rgating. Bu ularning texnik ko'nikmalarini yaxshilashga va yanada murakkab va vizual jozibali san'at asarlarini yaratishga yordam beradi.

O'z-o'zini ifoda etish imkoniyatini yarating: o'quvchilarga o'z asarlari orqali o'zlarini ifoda etish erkinligini bering. Ularni o'zlari uchun mazmunli, shaxsiyat va qiziqishlarini aks ettiruvchi san'at yaratishga undash.

Qo'llab-quvvatlovchi va ochiq muhitni yarating: O'quvchilarni o'z ishlari va g'oyalarni baham ko'rishga undaydigan ijobiy va qo'llab-quvvatlovchi muhit yarating. Ularning kuchli tomonlarini ta'kidlab, ularni yaxshilashga yordam beradigan konstruktiv fikr-mulohazalarni taqdim eting.

Mulohaza yuritish va o'z-o'zini tanqid qilishni rag'batlantirish: o'quvchilarni o'z asarlari haqida fikr yuritishga va o'zlarining kuchli va zaif tomonlarini baholashga undash. Bu ularning tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga va badiiy qobiliyatlarini yaxshilashga yordam beradi.

O'quvchilarni turli xil san'at turlari bilan tanishtirish: O'quvchilarni rasm, haykaltaroshlik, fotografiya va grafik dizayn kabi san'at turlarining keng doirasi bilan tanishtirish. Bu ularning badiiy dunyoqarashini kengaytirish va qiziqishlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Hamkorlik qiling va boshqalar bilan baham ko'ring: o'quvchilarga guruh loyihalarida tengdoshlari bilan hamkorlik qilish yoki san'at asarlarini boshqalar bilan baham ko'rish imkoniyatini yarating. Bu ularga jamoaviy ish va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi, shu bilan birga boshqalardan fikr-mulohaza va ilhom oladi.

O'quvchilarni qo'llab-quvvatlovchi va qiziqarli o'quv muhiti bilan ta'minlash, asosiy ko'nikmalarni o'rgatish, izlanish va o'zini namoyon qilishni rag'batlantirish orqali san'at darslari o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirishga va shaxsiy o'sishiga yordam beradi.

Tasviriy san'at darsida o'quvchining ijodiy qobiliyatini rivojlantirishda texnologiya muhim rol o'ynashi mumkin. Texnologiyadan foydalanishning bir necha usullari mavjud:

Raqamli san'at vositalari: Chizish planshetlari, Adobe Photoshop yoki Illustrator kabi dasturiy ta'minot dasturlari va hatto smartfon yoki planshetlardagi ilovalar o'quvchilarga badiiy mahoratini o'rganish va rivojlantirish uchun yangi vositalarni taqdim etishi mumkin. Ushbu vositalar qalam va qog'oz kabi an'anaviy vositalarga nisbatan ko'proq moslashuvchanlik, tajriba va ijodkorlik imkonini beradi.

Onlayn manbalar: Internet talabalarga turli xil san'at uslublari, texnikasi va rassomlari haqida ma'lumot olishga yordam beradigan ko'plab resurslarni taklif etadi. Onlayn darsliklar va kurslar o'z malakalarini oshirishga intilayotgan talabalar uchun qo'shimcha ko'rsatmalar va ko'rsatmalar berishi mumkin.

Virtual dala sayohatlari: Virtual sayohatlar talabalarga sinf xonasidan qulay sharoitda dunyo bo'ylab muzey va galereyalarni o'rganish imkonini beradi. San'atning

turli shakllariga ta'sir qilish ularning badiiy ufqlarini kengaytirishga yordam beradi va yangi g'oyalarni ilhomlantiradi.

3D bosib chiqarish: 3D bosib chiqarish texnologiyasi talabalarga raqamli san'at asarlarining jismoniy versiyalarini yoki hatto o'zlarining original dizaynlarini yaratishga imkon beradi. Bu amaliy o'rganish tajribasini taqdim etishi va talabalarga raqamli dizaynning jismoniy dunyoga qanday aylanishini tushunishga yordam berishi mumkin.

Kengaytirilgan haqiqat: kengaytirilgan haqiqat texnologiyasi raqamli san'atni haqiqiy dunyoga qo'shib hayotga olib kelishi mumkin. Bu talabalar uchun interaktiv va immersiv tajribani taqdim etishi va yangi g'oyalarni ilhomlantirishi mumkin.

Hamkorlikdagi onlayn platformalar: Google Classroom yoki Padlet kabi hamkorlikdagi onlayn platformalar o'quvchilarga o'z asarlarini bir-birlari bilan bo'lishish, loyihalarda hamkorlik qilish hamda tengdoshlari va o'qituvchilaridan fikr-mulohaza olish imkoniyatini beradi.

Tasviriy san'at darsida o'quvchining ijodiy qobiliyatini rivojlantirishda o'qituvchi muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilar ijodkorlikni rivojlantirish uchun shug'ullanishi mumkin bo'lgan bir nechta asosiy tadbirlar:

Qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhitini ta'minlang: Ijodkorlikni rivojlantirish uchun qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhiti muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi tavakkal qilishga, izlanishga va o'zini namoyon qilishga undaydigan sinf muhitini yaratishi kerak. O'quvchilar tanqiddan qo'rqmasdan turli xil materiallar va texnikalar bilan tajriba o'tkazishlari kerak.

Izlanish va tajribani rag'batlantirish: O'qituvchilar talabalarga turli materiallar, texnikalar va uslublarni o'rganish va tajriba o'tkazish imkoniyatini berishlari kerak. Bu ularning ijodini rivojlantirishga va o'ziga xos badiiy ovozini kashf etishga yordam beradi.

Asoslarni o'rgating: O'qituvchilar talabalarga san'atning asosiy tamoyillarini, jumladan ranglar nazariyasi, kompozitsiya, istiqbol va soyalarni o'rgatishlari kerak. Bu ularning texnik ko'nikmalarini yaxshilashga va yanada murakkab va vizual jozibali san'at asarlarini yaratishga yordam beradi.

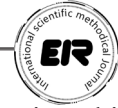
O'z-o'zini namoyon qilish imkoniyatini yarating: O'qituvchilar o'quvchilarga o'z asarlari orqali o'zlarini ifoda etish erkinligini berishlari kerak. Ularni o'zlari uchun mazmunli, shaxsiyat va qiziqishlarini aks ettiruvchi san'at yaratishga undash.

Konstruktiv fikr-mulohazalarni taklif qiling: O'qituvchilar o'quvchilarning kuchli tomonlarini ta'kidlab, ularni yaxshilashga yordam beradigan konstruktiv fikr-mulohazalarni taqdim etishlari kerak. Fikr-mulohaza aniq bo'lishi va o'quvchining o'z asarlari uchun maqsadlariga yo'naltirilgan bo'lishi kerak.

Mulohaza yuritish va o'z-o'zini tanqid qilishni rag'batlantirish: O'qituvchilar o'quvchilarni o'z asarlari haqida fikr yuritishga va o'zlarining kuchli va zaif tomonlarini baholashga undashlari kerak. Bu ularning tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga va badiiy qobiliyatlarini yaxshilashga yordam beradi.

O'quvchilarni turli xil san'at turlari bilan tanishtirish: O'qituvchilar o'quvchilarni rasm, haykaltaroshlik, fotografiya va grafik dizayn kabi keng ko'lamlı san'at turlari bilan tanishtirishlari kerak. Bu ularning badiiy dunyoqarashini kengaytirish va qiziqishlarini rivojlantirishga yordam beradi.

O'quvchilarga e'tiroz bildirish: O'qituvchilar talabalarni o'z chegaralarini bosib o'tishga va o'z asarlarida tavakkal qilishga chaqirishlari kerak. Bu ularning ijodiy muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi va ularni qutidan tashqarida fikrlashga undaydi.

Umuman olganda, tasviriy san'at sinfida ijodkorlikni rivojlantirishda o'qituvchi muhim rol o'ynaydi. Qo'llab-quvvatlovchi va jozibador o'quv muhitini ta'minlash, asosiy ko'nikmalarni o'rgatish, izlanish va o'zini namoyon qilishni rag'batlantirish orqali o'qituvchilar o'quvchilarga ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga va shaxsiy o'sishini oshirishga yordam berishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Керимов Ф.А. Спорт кураши назарияси ва усулияти. УзДЖТИ нашриёт-матбаа булими. 2018.-С. 198-190 б.

2. Усмонходжаев Т.С. Миллий ҳаракатли уйинлар. Тошкент. «Уки-тувчи» 2000 йил, 53-54 б.

3. Шин В.Н. Построение годичного цикла подготовки боксеров высокой квалификации: Автореф. дис. ... канд.пед.наук. - Т., 2001. - 26 с.

4 Матвеев Л.П. К Теории построения спортивной тренировки // Теория и практика физической культуры. - Москва, 1995. - № 12. - С. 49-52.

5. Матвеев Л.П. Модельно-целевой подход к построению спортивной подготовки (статья вторая) // Теория и практика физкультуры, - Москва, 2000. - №3. - С. 21-25.